

Advies over de conceptnota inhoudelijke vernieuwing deeltijds kunstonderwijs

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies over de conceptnota inhoudelijke vernieuwing deeltijds kunstonderwijs

INHOUDSOPGAVE

1 SITUERING	3
2 ADVIES	3
2.1 OPMERKINGEN BIJ DE WERKWIJZE VAN DE OVERHEID	3
2.1.1 Consultatieproces	3
2.1.2 Gefaseerde aanpak	3
2.1.3 Raamwerk voor de financiering van het vernieuwde DKO	4
2.1.4 Afstemming met andere beleidsinitiatieven	4
2.1.5 Gefaseerde invoering	5
2.2 UITGANGSPUNTEN VOOR DE HERVORMING	5
2.2.1 Profileren van het DKO als één geheel	5
2.2.2 Differentiatie	7
2.2.3 Laagdrempeligheid	7
2.2.4 Vernieuwing en actualisering van het aanbod	8
2.2.5 Kunsteducatie of kunstonderwijs?	8
2.3 STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN VOOR HET DKO	8
2.3.1 Eerste strategische doelstelling: focus op de actieve cultuurparticipatie	9
2.3.2 Tweede strategische doelstelling: kunst- en cultuureducatie bevorderen in het kleuter- en leerplichtonderwijs	9
2.4 DE FINALITEITEN VAN HET DKO	10
2.5 DE LEERVRAAG VAN DE LEERLING ALS UITGANGSPUNT	11
2.6 DE ROL VAN HET KLEUTER- EN LEERP LICHTONDERWIJS IN DE TOELEIDING NAAR HET DKO	11
2.7 DE LERAAR, DE LERARENOPLEIDING EN DE NAVORMING EN NASCHOLING VAN LERAREN	12
2.8 DE LEERTRAJECTEN	12
2.8.1 Algemene bemerkingen	12
2.8.2 De eerste graad	13
2.8.3 De tweede graad	14
2.8.4 De derde graad	15
2.8.5 De vierde graad	16
2.9 RUIJTE VOOR EEN GEÏNTEGREERDE BENADERING IN HET MUZIEKONDERWIJS	16
2.10 SAMENHANGEND BEGRIPPENKADER KSO-DKO-HKO	17

2.11 TRAJECTBEGELEIDING	17
2.12 TRANSPARANTIE IN LEERRESULTATEN	17
2.12.1 Begrippenkader	17
2.12.2 Opleidingsstructuur, kwalificatiestructuur en civiel effect	17
2.12.3 Inspraak in de bepaling van de leerresultaten	18
2.12.4 Certificering	18
2.13 RAAMWERK VOOR STUDIEOMVANG EN OMKADERING	18
2.13.1 Studieomvang en flexibele organisatie van de studietijd	18
2.13.2 Omkadering en financierbaarheid	19

1 Situering

Op 9 maart 2011 ontving de Vlor van Pascal Smet, Vlaams minister voor Onderwijs, Jeugd, Gelijke kansen en Brussel, een adviesvraag over de conceptnota over de inhoudelijke vernieuwing van het deeltijds kunstonderwijs (DKO).¹

De commissie Deeltijds Kunstonderwijs, uitgebreid met deskundigen aangeduid door de Algemene Raad en de raden Basis-, Secundair en Hoger Onderwijs, bereidde dit advies voor, onder het voorzitterschap van dhr. Ph. Vanderschaeghe (OVSG). De commissie Deeltijds Kunstonderwijs is samengesteld uit vertegenwoordigers van de inrichtende machten van het onderwijs en het GO!, de representatieve personeelsorganisaties, de verkozen directeurs van het DKO, de onderwijsinspectie en de administratie.

De commissie vergaderde hiervoor op 22 en 29 maart, 5 en 26 april en 3 mei.

De Raad Levenslang en Levensbreed Leren keurde op 10 mei onderstaand advies met eenparigheid van stemmen goed. Er waren 21 stemgerechtigde leden aanwezig.

2 Advies

2.1 Opmerkingen bij de werkwijze van de overheid

2.1.1 Consultatieproces

In zijn woord vooraf verwijst de minister naar het intens overleg dat aan deze eerste conceptnota al is voorafgegaan. Indien de minister hiermee de (sub)werkgroepen en de klankbordgroep bedoelt, wenst de Vlor toch enkele bedenkingen te maken bij dit proces.

Eerst en vooral dient te worden opgemerkt dat de leden van de werkgroepen ten persoonlijke titel zetelden, louter op basis van hun expertise en ervaringen in de onderwijs- of culturele sector. Zij zetelden dus niet als gemandateerde vertegenwoordigers van het georganiseerde veld van stakeholders. Voorts functioneerde de klankbordgroep veeleer als een kanaal van informatiedoorstroming dan wel als een overlegforum.

De Vlor wijst het werken met een klankbordgroep niet principieel af, maar hij vindt dat consultatie via een klankbordgroep nooit in de plaats kan komen van de consultatie van het representatieve en georganiseerde veld van stakeholders via de daartoe geëigende structuur, met name de strategische adviesraad voor onderwijs en vorming. De Vlor waardeert het daarom dat hij om advies wordt gevraagd.

2.1.2 Gefaseerde aanpak

Voor de conceptuele uitwerking van de hervorming van het DKO heeft de overheid gekozen voor een gefaseerde aanpak. In een eerste fase worden de strategische doelstellingen voor het DKO omschreven, nl. opleidingen organiseren voor de actieve cultuurparticipant en kunst- en cultuureducatie bevorderen in het kleuter- en leerplichtonderwijs. De eerste conceptnota zoemt in op de eerste strategische doelstelling.

¹ Smet, Pascal (2011). *Kunst verandert. Inhoudelijke vernieuwing van het deeltijds kunstonderwijs (DKO)*. Conceptnota maart 2011.

Het bevorderen van kunst- en cultuureducatie in het kleuter- en leerplichtonderwijs zal als tweede strategische doelstelling pas in een latere fase – in een tweede conceptnota – worden uitgewerkt. In die tweede conceptnota zullen ook nog enkele andere belangrijke aspecten aan bod komen, zoals de aanpassingen aan het curriculum die nodig zijn voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften², de mogelijke bijdrage van het kleuter- en leerplichtonderwijs aan de herkenning van talenten en de toeleiding naar het DKO via een actualisering van de ontwikkelingsdoelen en eindtermen van het kleuter- en leerplichtonderwijs³, de gevolgen voor de personeelsleden van het DKO⁴, de regionale samenwerkingsverbanden⁵ en het raamwerk voor de financiering van het DKO.⁶

De Vlor spitst zich in dit advies toe op de contouren voor de inhoudelijke vernieuwing van het DKO zoals ze in de eerste conceptnota zijn omschreven. Een aantal zaken zijn evenwel wel zeer moeilijk te beoordelen (bijvoorbeeld de schema's van de leertrajecten) zonder de inhoudelijke invulling te kennen die aan de verschillende opleidingsonderdelen zal gegeven worden.

Wat de aspecten betreft die in de tweede conceptnota zullen worden uitgewerkt, neemt de Vlor nu nog geen standpunten in. Waar relevant, geeft hij wel al een aantal bezorgdheden mee aan de overheid.

2.1.3 Raamwerk voor de financiering van het vernieuwde DKO

In een eerder schrijven vroeg de Vlor aan de minister om niet langer te wachten met een raming van de financiële implicaties van de hervorming van het DKO. De minister verwees hiervoor naar de tweede conceptnota, en stelde dat o.a. de resultaten van de HIVA-studie zullen worden meegenomen.⁷ De Vlor vindt het nog steeds noodzakelijk dat de overheid nu reeds de financiële implicaties van de tot nog toe voorgestelde wijzigingen zou ramen, teneinde niet laattijdig voor ongewenste verrassingen te staan. Welk aandeel de overheid, welk aandeel de instellingsbesturen en welk aandeel de leerlingen op zich moeten nemen om de mogelijke meerkost te ondervangen, is een ander debat.

2.1.4 Afstemming met andere beleidsinitiatieven

De Vlor wijst op de verschillende tijdslijnen binnen alle aan gang zijnde vernieuwingsprojecten in het onderwijs, zoals de specifieke eindtermen in 2011, basiscompetenties in 2012, decreet DKO in 2013, hervorming SO in 2014. Daardoor heeft men onvoldoende zicht op de consequenties van bepaalde beslissingen en op mogelijke voorafnames op de discussies binnen de diverse onderwijssectoren. De Vlor vraagt dat de overheid de verschillende vernieuwingsprojecten op elkaar afstemt.

² Conceptnota, p. 14.

³ Conceptnota, p. 16.

⁴ Conceptnota, p. 57.

⁵ Conceptnota, p. 57-58.

⁶ Conceptnota, p. 58.

⁷ Vermeersch, L., Capéau B., Van Itterbeeck K. & Groenez S. (2011) . *Wie speelt de eerste viool? Gedifferentieerde inschrijvingsgelden en participatie aan het deeltijds kunstonderwijs*. Leuven: HIVA.

2.1.5 Gefaseerde invoering

De conceptnota houdt rekening met een gefaseerde invoering van de hervorming.⁸ De Vlor dringt aan op verduidelijking: op welke manier zal men faseren? De Vlor vraagt ook om betrokken te worden en inspraak te hebben in de fasering.

2.2 Uitgangspunten voor de hervorming

De Vlor onderschrijft de uitgangspunten voor de hervorming van het DKO die de conceptnota formuleert.⁹ Hij toetst in onderstaand advies o.m. af in hoeverre de conceptnota effectief een antwoord biedt op de doelstellingen die aan de basis liggen van de hervorming: slaagt het concept voor inhoudelijke vernieuwing zoals het nu is uitgetekend erin om:

- het DKO als één geheel te profileren;
- meer differentiatie mogelijk te maken;
- vernieuwing van het opleidingsaanbod mogelijk te maken;
- instroomdrempels in de muziekopleiding weg te werken.

2.2.1 Profileren van het DKO als één geheel

De Vlor meent dat de conceptnota goede aanzetten geeft om het DKO in de toekomst meer als **één geheel** te profileren.

Verschillende kunstvormen integreren

De Vlor vindt het goed dat er mogelijkheden worden gecreëerd om verschillende kunstvormen te integreren. De raad wijst wel op de nood aan professionalisering van het lerarenkorps om met zo'n geïntegreerde benadering op een kwalitatieve manier aan de slag te gaan. Ook de toekomstige leraren zullen terdege op de vernieuwingen in het DKO moeten voorbereid worden. Hoe zal de overheid ervoor zorgen dat de lerarenopleidingen tijdig en adequaat op de beoogde onderwijskundige vernieuwing in het DKO kunnen inspelen?

Kunstacademies?

Tot voor kort golden in het DKO afzonderlijke organisatiebesluiten voor enerzijds, beeldende kunst (BK) en anderzijds podiumkunsten (muziek, woordkunst en dans) (MWD). De decreetgever creëerde recent de mogelijkheid om deze tweedeling organisatorisch te overstijgen, en om 'kunstacademies' te laten ontstaan die zowel een aanbod beeldende kunst als podiumkunsten organiseren.¹⁰ De Vlor gaf eerder al aan dat hij de idee van de kunstacademie genegen is, maar ook dat hij vindt dat in de kunstacademies de verschillende disciplines volwaardig aan bod moeten kunnen komen en dat dit een aangepaste beleidsondersteuning vereist.¹¹

⁸ Conceptnota, p. 11.

⁹ Conceptnota, p. 6-7.

¹⁰ Decreet betreffende het onderwijs XIX.

¹¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het voorontwerp van decreet betreffende het onderwijs XIX](#), 29 januari 2009, p. 11-12.

De conceptnota geeft aan dat niet elke academie op termijn het organisatorisch model van de kunstacademie moet aannemen.¹² De Vlor onderschrijft dit principe. Hij vindt alleszins dat de organisatievorm ondergeschikt is aan het realiseren van een behoeftedekkend aanbod per regio. De Vlor kijkt alvast uit naar wat de tweede conceptnota dienaangaande zal aanreiken.

De Vlor merkt ook op dat een organisatorische eenheid zoals de kunstacademie niet spontaan tot meer inhoudelijke samenwerking leidt tussen de verschillende disciplines. De motivatie voor de oprichting van de kunstacademies die vandaag bestaan – en de programmatieaanvragen die terzelfdertijd ook voor advies bij de Vlor voorliggen¹³ – is in eerste instantie van administratieve of organisatorische aard. De Vlor vindt dat een inhoudelijke visie essentieel is om de kunstacademie als één geheel waar te maken. Kiezen voor een kunstacademie impliceert voor de Vlor kiezen voor samenwerking tussen de verschillende disciplines.

Cross-overs

Visie op het niveau van de onderwijsinstelling

Eén van de tools die de conceptnota aanreikt om het DKO meer als één geheel te profileren, zijn de cross-overopleidingen. In de opleidingsstructuur zoals beschreven in de conceptnota, zijn cross-overs altijd facultatief.

De Vlor meent dat in het geval van de kunstacademie, cross-overs een verplichte component zouden moeten zijn. De instellingsbesturen moeten volgens de Vlor de vrijheid hebben om te kiezen voor deze of gene organisatievorm (kunstacademie of andere). Maar de keuze voor het organisatorisch model van de kunstacademie moet volgens de Vlor ook het uitwerken van een inhoudelijke visie impliceren. De Vlor meent dan ook dat een kunstacademie minstens één cross-over moet aanbieden; voor een kunstacademie kunnen cross-overs volgens de Vlor geen louter facultatief gegeven zijn.

De Vlor vindt eigenlijk dat elke academie die meer dan één domein aanbiedt, zou moeten gestimuleerd worden om een visie op cross-overs uit te werken.

De Vlor vindt het tenslotte ook evident dat cross-overs kunnen aangeboden worden binnen één en hetzelfde domein (bijvoorbeeld beeldhouwen en keramiek) en dat met andere woorden ook elke academie die binnen een bepaald domein meerdere opleidingen aanbiedt, zou moeten gestimuleerd worden om een visie op cross-overs uit te werken.

Keuzevrijheid op het niveau van de individuele leerling

De Vlor vindt evenwel ook dat niet elke leerling die naar een kunstacademie gaat, verplicht kan worden om een cross-over te volgen. De raad stelt daarom voor om de cross-overs niet te situeren binnen het 'vaste' gedeelte van de opleidingen, maar binnen het keuzegedeelte. Zo kan de leerling binnen het keuzegedeelte opteren voor een cross-over of voor één van de andere keuzemogelijkheden.

Zowel voor actieve beoefening als voor receptieve kunstbeschouwing.

De Vlor is van mening dat ook binnen receptieve opleidingsonderdelen, domeinoverschrijdend kan gewerkt worden en dat ook daar cross-overs kunnen worden gerealiseerd. Dit mist de Vlor tot nog toe in de voorgestelde opleidingsstructuur. Verder in dit advies (punt 2.3.1) argumenteert de Vlor waarom hij binnen het DKO ook een aanbod voor de zogenaamde 'passieve' cultuurparticipatie wil behouden.

¹² Conceptnota, p. 21.

¹³ De Vlor brengt over deze aanvragen een afzonderlijk advies uit: cf. Vlaamse Onderwijsraad, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. *Advies over aanvragen tot afwijking van de programmatiestop in het deeltijds kunstonderwijs*, 10 mei 2011.

2.2.2 Differentiatie

Minstens alle differentiatiemogelijkheden die er vandaag zijn, behouden

De Vlor pleit ervoor om minstens alle differentiatiemogelijkheden die er vandaag al bestaan in het DKO, te behouden. De Vlor kan uit de conceptnota niet éénduidig afleiden of alle bestaande differentiatiemogelijkheden in het nieuwe voorstel van opleidingenstructuur voor het DKO zijn terug te vinden.¹⁴ De Vlor geeft bij wijze van voorbeeld twee bestaande differentiatiemogelijkheden die hij niet of niet éénduidig in de conceptnota terugvindt:

- de keuzemogelijkheid in de muziekopleidingen tussen optie samenspel/optie instrument;
- de mogelijkheid om verdieping in één bepaalde discipline of één instrument via individuele lespakketten op maat te organiseren.

De Vlor vindt dat ook deze vormen van differentiatie in de toekomst mogelijk moeten blijven.

Werkplekieren en leren in een informele context

De conceptnota wijst op de mogelijkheid om ook artistieke competenties te verwerven via alternatieve kanalen: op de werkvloer of in de amateurkunstensector, of via e-learning.¹⁵ De Vlor is tevreden dat de conceptnota oog heeft voor dit soort verruiming. Hij vindt evenwel dat nog een aantal vragen verder moeten uitgeklaard worden aangaande:

- de kwaliteitsbewaking:
Hoe zullen deze alternatieve vormen van leren op een kwalitatieve manier in de curricula van het deeltijds kunstonderwijs kunnen worden gevaloriseerd? Zijn de onderwijsverstrekkers en/of de onderwijsinspectie bevoegd voor de kwaliteitszorg /de kwaliteitsbewaking van het leren in een informele context of op de werkplek? Zal de overheid ook extra middelen uittrekken om deze kwaliteitsbewaking te realiseren?
- de samenhang binnen een opleiding:
Het verzekeren van samenhang tussen de verschillende opleidingsonderdelen is op zich al geen sinecure; de uitdaging zal des te groter zijn wanneer ook competenties op leersettings buiten de academie mee in rekening worden genomen.

Differentiatie in studiespreiding

Zie verder onder punt 2.13.1.

2.2.3 Laagdrempeligheid

Wat het wegwerken van de instroomdrempels in de muziekopleiding betreft, is de Vlor er niet van overtuigd dat de conceptnota de juiste aanzetten geeft. Eén van de belangrijkste verzuchtingen van de leerlingen (en hun ouders) vandaag, is om vroeger met een instrument te kunnen beginnen. De verlaging van de instapleeftijd vindt de Vlor in principe een goede zaak. Maar de voorgestelde domeinoverschrijdende eerste graad zoals hij in de conceptnota is uitgetekend, biedt volgens de Vlor geen afdoend antwoord op deze initiële verzuchting. Verder in dit advies (onder het punt 2.8.2: eerste graad) geeft de Vlor een aantal

¹⁴ Zie ook de algemene bemerking onder punt 2.8.1 over de leesbaarheid van de schema's.

¹⁵ Conceptnota, p. 20.

suggesties om het concept voor de invulling van de eerste graad bij te sturen, zodat ook de muziekopleiding effectief laagdrempeliger wordt.

2.2.4 Vernieuwing en actualisering van het aanbod

Wat de vernieuwing van het opleidingsaanbod betreft, kon het DKO tot nu toe enkel projectmatig werken. De Vlor is tevreden dat de conceptnota een procedure voorziet om het opleidingsaanbod te actualiseren.¹⁶ De raad vraagt om minstens in volgende zaken inspraak te hebben:

- de totstandkoming van de procedure;
- het bepalen van de criteria om de maatschappelijke relevantie te beoordelen;
- de doelmatigheidstoets.

De conceptnota verwijst ook naar de procedure van het volwassenenonderwijs. De Vlor merkt op dat deze procedure momenteel het voorwerp uitmaakt van een evaluatie ten gronde. De Vlor verwijst hiervoor naar het advies dat hij aan het voorbereiden is naar aanleiding van de tussentijdse evaluatie van het decreet volwassenenonderwijs.

De Vlor gaat ervan uit dat het nieuwe aanbod dat volgens zo'n procedure tot stand komt, ook bijkomende financiering/subsidiëring impliceert.

Maar ook binnen het kader van het toegekende lestijdenpakket, pleit de Vlor ervoor dat de DKO-instellingen een zekere inhoudelijke experimenteeruimte zouden krijgen om vernieuwingsprojecten op te starten.

Indien de minister op dit voorstel ingaat, vraagt de Vlor dat de overheid ook duidelijk zou omschrijven wat precies het voorwerp uitmaakt van een formele procedure, en wat het voorwerp uitmaakt van de experimenteeruimte.

2.2.5 Kunsteducatie of kunstonderwijs?

Een sterkere verankering van het DKO in het onderwijs is één van de uitgangspunten voor de hervorming. De Vlor onderschrijft dit uitgangspunt ten volle. In de conceptnota worden de termen (kunst)onderwijs en (kunst)educatie nogal eens door elkaar gebruikt. De Vlor vraagt om in het begrippenkader een goede definitie van beide begrippen toe te voegen, waarbij het onderscheid tussen onderwijs en educatie wordt verduidelijkt. De Vlor vindt de aanzetten die daartoe gegeven zijn in het rapport *Verbreding/verdieping* een goed uitgangspunt. De raad verwijst ook naar zijn eerdere adviezen betreffende educaties.¹⁷

2.3 Strategische doelstellingen voor het DKO

De conceptnota onderscheidt twee strategische doelstellingen voor het DKO: enerzijds het organiseren van opleidingen voor de actieve cultuurparticipant en anderzijds de bevordering van kunst- en cultuureducatie in het kleuter- en leerplichtonderwijs.¹⁸

¹⁶ Conceptnota, p. 22.

¹⁷ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over cultuur- en kunsteducatie](#). 27 november 2008 en Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Raamadvies over educaties](#). 26 november 2009.

¹⁸ Conceptnota, p. 8.

2.3.1 Eerste strategische doelstelling: focus op de actieve cultuurparticipant

De Vlor is het eens met deze focus, in die zin dat het DKO zich voornamelijk moet richten tot de actieve cultuurparticipant. Voornamelijk maar niet uitsluitend. Uit de ervaringen van de directies en het personeel van de DKO-instellingen blijkt namelijk dat de zogenaamde passieve cultuurparticipant een belangrijke toeleider is voor actieve kunstbeoefening in het DKO. Zo zijn er volwassenen die, na een receptieve kennismaking met kunst, vervolgens de stap zetten naar actieve kunstbeoefening, of hun kinderen, ... stimuleren en motiveren om actief aan kunstbeoefening te doen in het DKO.

In de conceptnota wordt voorgesteld om de louter receptieve opleidingen van het DKO in de toekomst als een opdracht te beschouwen voor de sociaal-culturele sector. De Vlor is het met deze visie niet eens:

- De receptieve opleidingen die het DKO vandaag aanbiedt, zijn geenszins identiek aan het aanbod van de sociaal-culturele sector. Zij onderscheiden zich in diepgang en niveau. Onderwijs en de sociaal-culturele sector hebben een duidelijk onderscheiden missie;
- Beide sectoren moeten, ook op het vlak van het aanbod voor de zogenaamde ‘passieve’ cultuurparticipant, complementair kunnen blijven werken;
- Een doorlopende referentielijn voor kunst- en cultuureducatie over de verschillende onderwijsniveaus en –sectoren heen, waarvoor de overheid zowel in deze conceptnota als in voorgaande teksten¹⁹ pleit, impliceert volgens de Vlor dat ook de receptieve kunst- en cultuurbeleving een plaats moet behouden in het DKO.

De ‘passieve’ cultuurparticipant zonder meer doorverwijzen naar het sociaal-cultureel vormingswerk is volgens de Vlor niet wenselijk.

2.3.2 Tweede strategische doelstelling: kunst- en cultuureducatie bevorderen in het kleuter- en leerplichtonderwijs

De overheid neemt zich voor deze strategische doelstelling in de tweede conceptnota verder uit te werken. De Vlor heeft evenwel een aantal bedenkingen ten gronde, die hij ook al in een eerder advies formuleerde²⁰:

- Moet deze tweede strategische doelstelling – die nieuw is voor het DKO – even zwaar doorwegen als de eerste?
- Kan deze opdracht überhaupt als een strategische doelstelling voor het DKO worden opgevat?
- Wat zal precies van het DKO verwacht worden?

Voor de Vlor kan de bevordering van kunst- en cultuureducatie in het kleuter- en leerplichtonderwijs geen *strategische* doelstelling voor het DKO zijn.

Het zijn volgens de Vlor de instellingen van het kleuter- en leerplichtonderwijs zelf aan wie het toekomt al dan niet initiatieven te nemen ter bevordering van kunst- en cultuureducatie, en dit vanuit *hun* pedagogisch project en vanuit *hun* visie op professionalisering en profilering. De scholen moeten daarbij de vrijheid hebben om daarbij de partners van hun keuze te betrekken: dit kunnen DKO-instellingen zijn, maar dit kunnen ook andere partners zijn. Omgekeerd moet een DKO-instelling die van een school van het kleuter-

¹⁹ O.a. *Gedeeld verbeeld. Rapport van de commissie Onderwijs-Cultuur over kunst- en cultuureducatie in Vlaanderen.*

²⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [Advies over de tijdelijke projecten in het deeltijds kunstonderwijs](#), 9 november 2010, p. 8.

of leerplichtonderwijs een vraag naar samenwerking krijgt, ook de vrijheid hebben om al dan niet op die vraag in te gaan. Deze uitgangspunten zijn voor de Vlor essentieel.

Deze mogelijkheid tot samenwerking formuleren als een strategische doelstelling voor het DKO, is volgens de Vlor dan ook niet de juiste benadering.

De Vlor pleit er wel voor dat, indien een DKO-instelling ervoor kiest om, op vraag van een school van het kleuter- of leerplichtonderwijs, een bepaald aanbod te organiseren in het kader van de professionalisering van leraren, deze opdracht van overheidswege ook financieel wordt ondersteund. De Vlor vindt ook dat er in de opleidingenstructuur van het DKO trajecten moeten voor worden voorzien. De Vlor heeft in de trajecten zoals ze in de eerste conceptnota zijn uitgetekend, geen enkel aanknopingspunt gevonden voor mogelijke professionaliseringstrajecten voor leraren kleuter- of leerplichtonderwijs.

2.4 De finaliteiten van het DKO

De conceptnota onderscheidt drie finaliteiten voor het DKO: een uitstroomfinaliteit naar de kunstbeoefening in de vrije tijd; een uitstroomfinaliteit naar de arbeidsmarkt en een doorstroomfinaliteit naar het hoger kunstonderwijs.²¹

De conceptnota benadrukt de maatschappelijke gelijkwaardigheid van deze drie finaliteiten en stelt dat de ene finaliteit niet als een afgeleide van de andere kan worden beschouwd.

Alhoewel de overgrote meerderheid van de DKO-leerlingen uitstroomt naar de kunstbeoefening in de vrije tijd en slechts een kleine minderheid naar het hoger kunstonderwijs of naar de arbeidsmarkt, vindt de Vlor het goed dat de drie finaliteiten structureel en op een evenwaardige manier worden uitgewerkt.

Vandaag is het immers zo dat leerlingen die na het DKO en zonder vooropleiding in het KSO toch willen doorstromen naar het hoger kunstonderwijs, op eigen initiatief tal van los van elkaar staande opleidingen of cursussen in het DKO of bij private aanbieders moeten gaan volgen om beter voorbereid te zijn op het HKO. De Vlor vindt het goed dat er in de toekomstige curriculumstructuur van het DKO daartoe een traject zal voorzien zijn. De Vlor pleit voor een afstemming van die trajecten op de specifieke eindtermen KSO en DKO (zie ook 3.1.4 en 3.11.3).

Ook wat de uitstroom arbeidsmarkt betreft, is de Vlor tevreden dat deze finaliteit volwaardig zal worden uitgewerkt. Hij hoopt dat dit het civiel effect van de in het DKO uitgereikte studiebewijzen ten goede zal komen.²²

Verder in de tekst stelt de conceptnota dat het DKO, in samenwerking met het volwassenenonderwijs, in de toekomst ook een rol zou spelen in de organisatie van een tweedekanstraject voor artistieke opleidingen, iets wat tot nu toe ontbreekt.²³ De Vlor is tevreden dat de overheid deze denkpiste, die de Vlor in eerder advies reeds meegaf, in de conceptnota heeft meegenomen.²⁴ Het is evenwel niet duidelijk binnen welke finaliteit(en) de overheid dit tweedekanstraject situeert. De Vlor vraagt om dit verder uit te klaren.

De raad drukt tenslotte de bezorgdheid uit dat de uitwerking van een tweedekanstraject voor artistieke opleidingen en de uitwerking van een volwaardige doorstroomfinaliteit voor bepaalde DKO-opleidingen, er

²¹ Conceptnota, p. 13.

²² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het rapport Verbreding/Verdieping – perspectieven voor inhoudelijke vernieuwing van het deeltijds kunstonderwijs](#), 25 juni 2009, p. 4.

²³ Conceptnota, p. 27.

²⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het rapport Verbreding/Verdieping – perspectieven voor inhoudelijke vernieuwing van het deeltijds kunstonderwijs](#), 25 juni 2009, p.4-5.

niet toe mag leiden dat de doelgroep die vandaag bewust voor het KSO kiest, zou verschuiven naar het DKO. Het tweedekonstraject kan enkel en alleen maar een optie zijn voor leerlingen die zowel aan de voltijdse als aan de deeltijdse leerplicht hebben voldaan, zoals dit ook voor de andere tweedekonstrajecten het geval is.

2.5 De leervraag van de leerling als uitgangspunt

De Vlor acht het wenselijk het begrip 'leervraag' te definiëren. Op basis de uitgangspunten in de conceptnota²⁵, interpreteert de Vlor het begrip 'leervraag' als één van de drie vermelde perspectieven van waaruit men DKO kan volgen: kunstbeoefening in de vrije tijd, voorbereiding op hoger kunstonderwijs of op artistieke beroepen op de arbeidsmarkt. Dat is een definitie die de Vlor kan onderschrijven.

Andere passages in de conceptnota lijken evenwel te suggereren dat ook individuele leervragen van cursisten het uitgangspunt voor de uittekening van de curricula zouden kunnen zijn. Zo kiest de conceptnota bijvoorbeeld voor muziek resoluut voor een sterkere aansluiting bij de initiële interesses van de leerling.²⁶ De Vlor meent dat de maatschappelijke opdracht van het DKO en algemene maatschappelijke behoeften – te vertalen in eindtermen, basiscompetenties, leerplannen - het uitgangspunt moeten vormen, en niet de leervragen van individuele cursisten.

2.6 De rol van het kleuter- en leerplichtonderwijs in de toeleiding naar het DKO

De conceptnota ziet voor het kleuter- en leerplichtonderwijs een rol weggelegd in de oriëntering en motivering van leerlingen naar buitenschoolse opleidingen, waaronder het DKO.²⁷

De Vlor erkent de rol van het kleuter- en leerplichtonderwijs in het opwekken en het herkennen van interesses en het detecteren van talenten bij kinderen en jongeren. In het basisonderwijs maken de leerlingen kennis met de vijf muzische domeinen. De leraren zijn dan ook bevoorrechte getuigen om artistieke interesses bij leerlingen te ontdekken en bevoorrechte partners om hen te stimuleren deze interesses verder te ontwikkelen, ook buiten het leerplichtonderwijs.

De Vlor neemt aan dat de tweede conceptnota verder zal ingaan op wat de overheid verstaat onder 'toeleiding'. Hij geeft alvast mee dat het bereiken van de ouders en het sensibiliseren van ouders en ruimere omgeving van de leerling voor het deelnemen aan buitenschoolse activiteiten in het algemeen en artistieke in het bijzonder, essentiële factoren zijn voor het succes van de toeleiding.

De raad benadrukt alleszins de bezorgdheid om een geïntegreerd basisonderwijs te behouden met een eigen finaliteit.

Hij benadrukt ook dat, indien de eindtermen/ontwikkelingsdoelen van het kleuter- en leerplichtonderwijs herbekeken worden, dit moet gebeuren vanuit de finaliteit van het kleuter- respectievelijk leerplichtonderwijs én vanuit een globale visie op de totaliteit van het kleuter-, lager of secundair onderwijs.

²⁵ Conceptnota, p. 12-14.

²⁶ Conceptnota, p. 8.

²⁷ Conceptnota, p. 15-16.

2.7 De leraar, de lerarenopleiding en de navorming en nascholing van leraren

De Vlor meent dat de ingesteldheid van de leraar en zijn competenties, de cruciale factor vormen voor het welslagen van een inhoudelijke onderwijsvernieuwing. De Vlor kan daarom niet genoeg het belang van de professionalisering van de huidige lerarenteams benadrukken, alsook de noodzakelijke afstemming van wat in de toekomst van leraren in het DKO zal verwacht worden en de invulling van de desbetreffende lerarenopleidingen. De Vlor benadrukt dat de leraren, zowel de huidige als de toekomstige, voorafgaandelijk aan de implementatie van de inhoudelijke vernieuwing, terdege moeten voorbereid worden.

Vanuit deze bezorgdheid vraagt de Vlor zich af hoe de overheid er zal voor zorgen dat de lerarenopleidingen tijdig en adequaat op de beoogde onderwijskundige vernieuwing in het DKO kunnen inspelen. Een aantal voorbeelden van zo'n onderwijskundige vernieuwingen zijn:

- een brede initiatie in de eerste graad (zie ook verder onder 3.8.2);
- in de muziekopleidingen, het realiseren van meer samenhang tussen de verschillende opleidingsonderdelen en van een meer geïntegreerde didactische aanpak; de Vlor wijst er verder in dit advies (zie punt 3.9) ook op dat dit een beweging moet zijn die in gezamenlijk overleg tussen het DKO, het KSO, het HKO en de lerarenopleidingen ingang vindt.

De Vlor pleit ervoor het overleg binnen lerarenteams bij decreet vast te leggen en te omkaderen.

De Vlor dringt aan op middelen voor de begeleiding van leraren op stage, voor de navorming van het bestaande lerarenkorps, voor een stappenplan voor nascholing en voor de daartoe vereiste middelen.

2.8 De leertrajecten

De conceptnota geeft een hele reeks voorbeelden van leertrajecten; deze schema's zijn voorlopig en zullen in de toekomst nog verder kunnen besproken worden.²⁸

De Vlor acht het niet aangewezen en ook niet mogelijk om binnen het tijdsbestek van deze adviesvoorbereiding in detail in te gaan op de verschillende voorbeelden. Hij geeft hieronder wel een aantal algemene bemerkingen mee, alsook een aantal bemerkingen per graad.

2.8.1 Algemene bemerkingen

Zoals eerder in dit advies al aangegeven,²⁹ is het voor de Vlor moeilijk de leertrajecten, de verschillende componenten ervan en de relatie tussen die verschillende componenten correct in te schatten zonder de inhoudelijke invulling te kennen die aan de verschillende opleidingsonderdelen zal gegeven worden.

Het is de Vlor niet duidelijk hoe de schema's in de conceptnota moeten gelezen worden. Zo is het bijvoorbeeld niet duidelijk hoe de pijlen moeten geïnterpreteerd worden (geven zij een mogelijk vervolgt traject aan of suggereren zij verplichte volgorde relaties?), welk verschil er is tussen een doorlopende lijn en een stippellijn, enz. De Vlor stelt voor om een leeswijzer toe te voegen.

²⁸ Conceptnota, p. 28-47.

²⁹ Zie hoger onder punt 2.1.2.

De Vlor stelt ook vast dat de verschillende opleidingen zeer verschillend zijn gestructureerd: sommige omvatten zowel een algemeen als een specifiek gedeelte, andere niet. Bij sommige opleidingsonderdelen worden keuzemogelijkheden opgesomd, bij andere niet. De Vlor vindt ook niet altijd de logica terug in de opsomming van keuzemogelijkheden. Hij vraagt dat de overheid bij de verdere uitwerking aandacht zou hebben voor een minimum aan uniformiteit over de verschillende opleidingen en leertrajecten heen en voor een logische ordening van keuzemogelijkheden.

Wat de voorgestelde benamingen van de opleidingsonderdelen betreft, pleit de Vlor voor actuele benamingen, en waar mogelijk, benamingen die sporen met opleidingsbenamingen die al in voege zijn in andere sectoren van het kunstonderwijs (hoger of secundair). De Vlor merkt bijvoorbeeld ook op dat het begrip 'specialiteit' enkel voorkomt in de tweede graad.

Wat de instroom en de doorstroom in de graden betreft, stelt de conceptnota voor om op basis van competenties te werken. De Vlor vraagt zich af wie deze competenties zal bepalen, meten, objectiveren.

De Vlor vraagt tenslotte dat de overheid er zou op toezien dat minstens alle bestaande opleidingen herkenbaar zijn in de nieuwe opleidingenstructuur.

2.8.2 De eerste graad

Er wordt in de conceptnota gesteld dat vandaag vooral de ouders bepalen welke kunstvorm hun kinderen in het DKO gaan volgen.³⁰ Zij zouden daarbij niet altijd rekening houden met de interesses van het kind zelf, met als gevolg 'verkeerde' keuzes en demotivatie. De Vlor meent dat een versterking van de rol van de leraar in het oriëntatieproces hier een hele stap vooruit zou betekenen.

De raad heeft echter heel wat twijfels bij het opzet van de eerste graad als domeinoverschrijdende oriëntatie.

- De leerling die in het DKO terecht komt, is ook een leerling van het **kleuter- of leerplichtonderwijs**. Het is daar dat hij kennis maakt met de vijf muzische domeinen. De vergadering meent dat het kleuter- en leerplichtonderwijs de aangewezen omgevingen zijn om artistieke interesses bij leerlingen te detecteren. De leraren zijn dan ook bevoorrechte partners om hun leerlingen te stimuleren deze interesses verder te cultiveren, door bijvoorbeeld zichzelf artistiek te leren uitdrukken in één of meerdere kunstvormen in het DKO die aansluiten bij de gedetecteerde interesses en/of talenten. De leraren van het kleuter- en leerplichtonderwijs, zijn, samen met de ouders, diegenen die de leerlingen het best kunnen helpen oriënteren naar en/of motiveren voor één of meerdere vormen van artistieke expressie in het DKO of in de kunsteducatieve sector.

Nog afgezien van de vraag of het uitstellen van de keuze effectief bijdraagt tot een betere oriëntatie van leerlingen, denkt de Vlor dat de domeinoverschrijdende oriëntatie die in de conceptnota als invulling van de eerste graad wordt voorgesteld, dubbel gebruik vormt met wat in het leerplichtonderwijs reeds gebeurt. De Vlor is van oordeel dat het DKO beter complementair kan zijn ten aanzien van het leerplichtonderwijs.

³⁰ Conceptnota, p. 15.

- Het is voor de Vlor niet duidelijk op basis waarvan men in de conceptnota opteert voor een domeinoverschrijdende oriëntatie.
 - Er is er geen enkel tijdelijk project dat daar ervaring heeft mee opgebouwd;
 - In dans, beeldende kunst en in tijdelijke projecten als de Suzukimethode is daarentegen heel wat ervaring opgebouwd met initiatie in de gekozen kunstvorm op jonge leeftijd (6 jaar): is er onderzoek gebeurd dat er zou op wijzen dat deze aanpak tot een ‘verkeerde’ oriëntatie zou leiden?
 - Zijn de ervaringen met het uitstellen van de keuze (bijvoorbeeld in het secundair onderwijs) van die aard dat dit uitstel effectief bijdraagt tot een betere oriëntatie?
 - Ouders zullen hoe dan ook een bepalende factor blijven in het keuzeproces. Een obligate keuze voor minstens twee domeinen zal dit niet veranderen.
- Indien verworven competenties het criterium zijn voor instroom in bijvoorbeeld de tweede graad, wie zal deze competenties bepalen, meten, objectiveren?
- Voor de Vlor is het helemaal niet zeker dat deze benadering bevorderlijk zal zijn voor de gelijke onderwijskansen. De raad vreest eerder het tegendeel: kinderen die bijv. reeds via privé-onderwijs bepaalde competenties verworven hebben, zullen rechtstreeks in de tweede graad kunnen instappen, terwijl anderen eerst minimum één jaar een domeinoverschrijdende oriëntatie zullen moeten doorlopen. Ook zullen niet alle academies de vijf domeinen kunnen aanbieden; de kansen van leerlingen zullen grotendeels bepaald worden door de slagkracht van de plaatselijke academies.
- Voor leerlingen die al een keuze hebben gemaakt, maar nog niet de nodige competenties hebben om rechtstreeks in de tweede graad te kunnen instappen, betekent een verplichte keuze voor minstens twee domeinen een bijkomende drempel.
- Heeft de overheid al stilgestaan bij de organiseerbaarheid van zo’n domeinoverschrijdende eerste graad? Zelfs indien slechts twee domeinen moeten worden gekozen, zijn er al tien combinaties mogelijk...

De Vlor meent dat de eerste graad niet noodzakelijk domeinoverschrijdend moet worden ingevuld. In plaats van ‘oriëntatie’ ziet de Vlor de eerste graad liever als een ‘brede initiatie’ in de gekozen kunstvorm, waarbij:

- In de gekozen kunstvorm de parameters van de verschillende muzische domeinen aan bod komen en er discipline-overstijgend wordt gewerkt;
- De uitstralingsmogelijkheden na de eerste graad worden verruimd.

De Vlor meent dat de eindtermen en de van daaruit ontwikkelde leerplannen, het geschikte instrument zijn om te garanderen dat de initiatie op deze brede manier wordt ingevuld.

Het spreekt voor zich dat dergelijke brede initiatie in het gekozen domein ook competentieontwikkeling vergt op het niveau van de (huidige en toekomstige) leraren van het DKO.

2.8.3 De tweede graad

In de schematische voorstelling wordt voor drie van de vijf domeinen een opdeling gemaakt tussen ‘algemeen’ en ‘specifiek’; voor muziek en dans maakt men die opdeling niet.³¹ Vanwaar dit verschil?

³¹ Conceptnota, p. 35.

De Vlor heeft nog te weinig zicht op de inhoudelijke invulling en op de omvang van de verschillende opleidingsonderdelen om zich te kunnen uitspreken over de voorgestelde structuur van de tweede graad. De Vlor pleit wel voor de nodige organisatorische flexibiliteit.

Wat het begrippenkader betreft, stelt de Vlor vast dat in de tweede graad een bijkomend begrip wordt geïntroduceerd, namelijk 'specialiteit': is dit begrip absoluut noodzakelijk en waarom is dit enkel voor de tweede graad? De Vlor vraagt dat de overheid het begrippenkader in zijn geheel nog eens ten gronde zou bekijken en zou streven naar een maximum aan transparantie.

2.8.4 De derde graad

De schematische voorstellingen³² van de opleidingen van de derde graad zijn zeer verschillend van elkaar: sommige opleidingen zijn zeer ruim opgevat en omvatten enkel een atelier en een optionele cross-over, andere lijken al heel wat verder uitgewerkt en omvatten naast het atelier en een optionele cross-over, ook nog één of meerdere andere opleidingsonderdelen. Wat is de reden voor deze verschillen?

Ook hier heeft de Vlor nog te weinig zicht op de inhoudelijke invulling en op de omvang van de verschillende componenten, om zich te kunnen uitspreken over de voorgestelde structuur van de derde graad.

De raad gaat ervan uit dat de bij de schema's vermelde keuzemogelijkheden louter voorbeeldmatig bedoeld zijn. Hij pleit er alleszins voor de keuzemogelijkheden zo open mogelijk te houden.

De Vlor pleit ervoor de benadering van het KSO met een fundamenteel gedeelte en een keuzegedeelte door te trekken naar het DKO. Voor het keuzegedeelte is het aangewezen dat de academie grotendeels zelf kan kiezen uit een door de overheid vastgestelde lijst van opleidingsonderdelen. Voor de kunstacademies: zie punt 2.2.1.

De Vlor bepleit ook enige ruimte om de lestijden flexibeler over het schooljaar te kunnen verdelen dan nu het geval is. Deze flexibiliteit moet toelaten beter te kunnen inspelen op het profiel en de mogelijkheden van leerlingen (bijvoorbeeld om het aantal verplaatsingen te beperken in vooral landelijke gebieden, of om leerlingen lesvrij maken tijdens examenperiodes leerplichtonderwijs, ...).

Wat de cross-overs betreft, vindt de Vlor het prima dat dit structureel mogelijk wordt gemaakt. De Vlor vraagt wel om duidelijkheid te verschaffen over de instapcompetenties. Zal voor de verschillende kunstdisciplines eenzelfde instapniveau worden gevraagd? Of zal er met een maior en een minor worden gewerkt? De Vlor vindt het alleszins wenselijk om de minimale instapvoorwaarden te bepalen, teneinde de kwaliteit van het onderwijs ook in de cross-overs te garanderen.

De Vlor heeft ook enkele punctuele bedenkingen:

- Beiaard: waarom een aparte structuur? Is deze structuur bedoeld voor alle academies die beiaard als instrument aanbieden of enkel voor de Koninklijke beiaardschool van Mechelen? De Vlor acht het niet raadzaam structuren op maat van één instelling te creëren.
- In de muziekopleidingen moeten de opties samenspel en instrument behouden blijven.

³² Conceptnota, p. 36-42.

2.8.5 De vierde graad

De vierde graad is de graad waarbinnen de verschillende DKO-opleidingen zich uitdrukkelijk gaan profileren in functie van de verschillende finaliteiten. Het standpunt van de Vlor over de verschillende finaliteiten is hoger in dit advies opgenomen. Daarnaast pleit de Vlor ook voor voldoende differentiatiemogelijkheden in de vierde graad.

Naar aanleiding van de schema's³³ heeft de Vlor nog een aantal vragen naar verduidelijking. Voor sommige opleidingen wordt zowel een uitstroom- als een doorstroomfinaliteit vermeld (bijvoorbeeld voor de opleiding musiceren), voor andere ontbreekt de doorstroomfinaliteit. Op basis waarvan en in samenspraak met welke actoren worden de mogelijke finaliteit(en) bepaald? De Vlor benadrukt de nood aan overleg met alle belanghebbende partners.

2.9 Ruimte voor een geïntegreerde benadering in het muziekonderwijs

Op alle onderwijsniveaus is in Vlaanderen een muziekonderwijs tot stand gekomen dat vertrekt van aparte vakken. De conceptnota breekt een lans voor een geïntegreerde benadering van het muziekonderwijs in het DKO, vertrekkend van het contact met het instrument. Het muziekonderwijs onderscheidt zich op dit vlak van de andere kunst disciplines in het onderwijs, waar al veel langer geïntegreerd wordt gewerkt.

De Vlor onderschrijft het pleidooi voor meer samenhang tussen de verschillende 'vakken' van de muziekopleidingen in het DKO en het op termijn – waar mogelijk – zoveel mogelijk streven naar een geïntegreerde didactische aanpak. De Vlor wijst erop dat dit een proces is dat niet alleen tijd zal vergen, maar ook een mentaliteitswijziging bij alle betrokken actoren: de muzikleraren zelf, de lerarenopleiders, de leerlingen en hun ouders. De ingesteldheid van de leraar en zijn competenties vormen de cruciale factor om op een succesvolle wijze geïntegreerd muziekonderwijs te geven. De Vlor vraagt zich ook af of de ervaringen die tot nog toe met deze benadering werden opgedaan, veralgemeenbaar zijn voor alle instrumenten, zowel op het vlak van methodiek als op het vlak van infrastructuur.

De Vlor onderschrijft het voorstel van de conceptnota om zo'n geïntegreerde benadering niet op te leggen, en in samenspraak met de betrokken leerkrachten eerder de weg van de geleidelijkheid te kiezen. Om de beoogde horizontale samenhang te waarborgen, pleit de Vlor ervoor het overleg binnen lerarenteams bij decreet vast te leggen en te omkaderen.

De Vlor merkt tenslotte nog op dat het niet volstaat om meer samenhang te realiseren tussen de verschillende componenten van het muziekonderwijs in het DKO alleen. **Dit moet een beweging zijn die in gezamenlijk overleg tussen het DKO, het KSO, het HKO en de lerarenopleidingen ingang vindt, zoniet zal dit een maat voor niets zijn.**

De Vlor kan in dit verband niet voldoende het belang van de lerarenopleidingen benadrukken. Hij dringt aan op middelen voor de begeleiding van leraren op stage, voor de navorming van het bestaande lerarenkorps, voor een stappenplan voor nascholing en voor de daartoe vereiste middelen.

³³ Conceptnota, p. 43-49.

2.10 Samenhangend begrippenkader KSO-DKO-HKO

De Vlor wees in een eerder advies al op het feit dat de disciplines in het DKO, KSO en HKO niet op dezelfde manier en met dezelfde benamingen zijn ingedeeld.³⁴ De conceptnota introduceert een aantal nieuwe begrippen. De Vlor herhaalt zijn vraag naar afstemming in het begrippenkader binnen de verschillende niveaus van het kunstonderwijs. Hij stelt voor om de hervormingen die nu quasi gelijktijdig op stapel staan voor het DKO en voor het SO aan te grijpen om alvast over deze twee niveaus heen meer afstemming op het vlak van het begrippenkader te verwezenlijken. De Vlor vindt dat de betrokken onderwijspartners samen naar een geschikte terminologie moeten zoeken. De timing van de verschillende hervormingen zal hierbij een aandachtspunt zijn (zie ook punt 2.1.4 hierboven).

2.11 Trajectbegeleiding

De Vlor onderschrijft ten volle de keuze voor een flexibeler DKO met tal van differentiatiemogelijkheden. De Vlor wijst erop dat flexibiliteit en differentiatie van de academies de nodige trajectbegeleiding zullen eisen. De ervaringen met de modularisering van het volwassenenonderwijs en de flexibilisering van het hoger onderwijs hebben dit al uitgewezen. Dit moet een aandachtspunt zijn bij het vaststellen van de omkadering van de instellingen.

2.12 Transparantie in leerresultaten

2.12.1 Begrippenkader

De Vlor onderschrijft de keuze voor decretaal vastgelegde doelen voor het DKO.³⁵ Hij onderschrijft ook het principe dat het begrippenkader dat in het DKO zal gehanteerd worden, aansluit bij het bestaande begrippenkader dat in onderwijs gebruikt wordt om leerresultaten te omschrijven. De Vlor vraagt dat de overheid er zou op toezien dat dezelfde begrippen in de verschillende onderwijsniveaus en –sectoren dezelfde lading dekken.

2.12.2 Opleidingenstructuur, kwalificatiestructuur en civiel effect

De conceptnota omschrijft de onderwijskwalificaties die het DKO aanbelangen, verwijzend naar het decreet betreffende de Vlaamse Kwalificatiestructuur.³⁶

De Vlor herhaalt zijn pleidooi voor een duidelijk onderscheid tussen de kwalificatiestructuur enerzijds en de opleidingenstructuur anderzijds.³⁷

³⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de aansluitingsproblematiek in het kunstonderwijs](#), 25 juni 2009, p. 2.

³⁵ Conceptnota, p. 23-27.

³⁶ Conceptnota, p. 25-26.

³⁷ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de oriëntatienota over de hervorming van het secundair onderwijs](#), 10 februari 2011, p. 10-11 en Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het voorontwerp van decreet betreffende de kwalificatiestructuur](#), 9 oktober 2008, p. 11.

2.12.3 Inspraak in de bepaling van de leerresultaten

De Vlor vindt het essentieel dat de onderwijspartners inspraak hebben in het bepalen van de leerresultaten van de onderwijsopleidingen.

Hij herhaalt in dit opzicht de bezorgdheid die hij eerder al formuleerde in o.m. het advies over het voorontwerp van decreet betreffende de Vlaamse kwalificatiestructuur.³⁸

De Vlor vindt dat de kunsteducatieve sector niet eenzijdig de doelen van het DKO mag gaan bepalen. Wanneer de amateurkunstensector bijvoorbeeld als afnemend veld bevraagd zou worden om kwalificaties te beschrijven waarvoor het DKO een opleidingsaanbod zou kunnen organiseren, dient het DKO als volwaardige partner bij de totstandkoming van die kwalificaties betrokken te worden. De Vlor vraagt dat hiermee zal rekening gehouden worden bij de verdere uitrol van de kwalificatiestructuur.

Wat de specifieke eindtermen betreft, pleit de Vlor ervoor om in één en dezelfde beweging de specifieke eindtermen voor het KSO en het DKO te ontwikkelen en voor advies voor te leggen, dit in het licht van de noodzakelijke samenhang. De ontwikkeling van specifieke eindtermen moet voor elk van de vermelde onderwijssectoren evenwel uitgaan van hun eigen specifieke finaliteit(en). De Vlor wees hoger in dit advies al op de nodige afstemming met de hervorming van het secundair onderwijs.

2.12.4 Certificering

De Vlor vindt de voor het DKO voorgestelde benamingen van studiebewijzen op zich helder.

Hij stelt evenwel vast dat de begrippen 'certificaat' en 'deelcertificaat' in het DKO een andere lading zullen dekken dan in het volwassenenonderwijs. Daar bekrachtigt een certificaat een opleiding, in het DKO een leertraject; een opleiding in het DKO zal bekrachtigd worden met een deelcertificaat. In het volwassenenonderwijs bekrachtigt een deelcertificaat een module. In het DKO wordt een opleidingsonderdeel bekrachtigd door een leerbewijs.

In het licht van de beoogde samenwerking tussen DKO en volwassenenonderwijs zal het begrippenkader voor de certificering toch samenhangender, eenduidiger en transparanter moeten zijn. Meer eenduidigheid en transparantie zullen ook het bewerkstelligen van het civiel effect van de DKO-opleidingen ten goede komen.

2.13 Raamwerk voor studieomvang en omkadering

2.13.1 Studieomvang en flexibele organisatie van de studietijd

De Vlor is tevreden dat het DKO in de toekomst flexibeler zal kunnen omspringen met de spreiding van het aantal lestijden over de verschillende lesweken van een schooljaar. De Vlor vindt echter niet dat die flexibiliteit moet beperkt worden tot maandelijkse lesblokken, zoals de conceptnota nu voorstelt.³⁹

De conceptnota stelt voor om de studieomvang uit te drukken als een product van leerjaren en wekelijkse lestijden.⁴⁰ De Vlor zou het transparanter vinden om het totale aantal lestijden van een opleiding,

³⁸ Vlaamse onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het voorontwerp van decreet betreffende de Vlaamse kwalificatiestructuur](#), 9 oktober 2008, p.2.

³⁹ Conceptnota, p. 52.

opleidingsonderdeel of leertraject als uitgangspunt te nemen, m.a.w. het product van leerjaren, wekelijkse lestijden en aantal lesweken. Dit is makkelijker hanteerbaar wanneer men flexibeler wil organiseren. De Vlor pleitte reeds in een eerder advies voor de mogelijkheid om binnen het kader van lineaire trajecten en van de schooljaarstructuur, kortere lespakketten in te richten.⁴¹

De conceptnota stelt ook voor om voortaan in alle opleidingen te werken met lestijden van 50 minuten als eenheid voor de berekening van de studieomvang. De Vlor onderschrijft dit uitgangspunt op voorwaarde dat er niet wordt ingeboet op de kwaliteit van de opleidingen.

De Vlor wijst er ten slotte op dat er een onderscheid moet gemaakt worden tussen de onderwijstijd voor de leerling en de prestatieregeling van de leraar. Het is evenwel niet de bedoeling hiermee al een voorafname te doen ten aanzien van wat dienaangaande in de tweede conceptnota zal worden uitgewerkt.

2.13.2 Omkadering en financierbaarheid

Omkadering

Deze eerste conceptnota beperkt zich tot het voorstellen van een nieuwe formule voor de berekening van de omkadering. De formule op zich laat niet toe te oordelen of de omkadering het nodige pedagogisch comfort zal verzekeren.

De conceptnota geeft aan dat bij het bepalen van de studieomvang, ook zal rekening gehouden worden met bijvoorbeeld de mate waarin de leerling de leerstof ook buiten de academie kan inoefenen.⁴² De Vlor vraagt zich af wat de bedoeling hiervan is: zal de omkadering in het DKO gekoppeld worden aan de studieomvang (zoals in het volwassenenonderwijs) dan wel aan de studiebelasting (zoals in het hoger onderwijs)?

De Vlor hoopt dat de tweede conceptnota hierover de nodige verduidelijking zal brengen.

Financierbaarheid

De conceptnota stelt voor om in de toekomst nog slechts één reservejaar per leertraject financierbaar te maken. Vandaag is dit één per graad. De Vlor heeft geen zicht op het aantal leerlingen dat vandaag gebruik maakt van een of meerdere reservejaren. De raad wijst erop dat er naast heroriëntering en ziekte, nog tal van andere redenen zijn waarom leerlingen hun leertraject onderbreken. De Vlor had graag van de overheid vernomen welke de redenen zijn waarom zij dergelijke beperking wenst in te voeren.

⁴⁰ Conceptnota, p. 51.

⁴¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het rapport Verbreding/Verdieping – perspectieven voor inhoudelijke vernieuwing van het deeltijds kunstonderwijs](#), 25 juni 2009, p. 6.

⁴² Conceptnota, p. 51.

De Vlor meent tenslotte dat in de conceptnota te weinig aandacht is voor levenslang leren. Zo zouden bijvoorbeeld leerlingen die tijdens hun jeugd in het DKO een bepaald instrument hebben leren bespelen, ook als volwassene de kans moeten hebben om in het DKO een tweede of derde instrument aan te leren, met een reguliere financiering. Die mogelijkheid bestaat vandaag niet, en het is voor de Vlor niet duidelijk of dit in het nieuwe concept wel mogelijk zal zijn. Eveneens in de context van levenslang leren, mist de Vlor in deze conceptnota de mogelijkheid om terugkomenten te organiseren in het DKO.

Monique De Ridder
secretaris

Gunther Degroote
voorzitter Raad Levenslang en Levensbreed Leren